

¹ El Racó del *Duc*, a Vilanova de l'Assafor, per més que sigui un barranc, suposo que es deu referir al Ducat de Gandia, que és el nom de la comarca, car en aquest poble es devia acabar la seva jurisdicció. — ² També deu empaitar els gats (potser els boscats) car a Tavascan i a Esterri de Cardós en diuen *duc dels gats* (1934). — ³ Bloch ho creia així «peut-être à cause des plumes qui ornent sa tête». Però no hi ha tals plomes sinó com unes petites puntes o banyes embrionàries (veg. els gravats en *AlcM*). Wartburg, per tant, li ho ha esborrat, en el Bloch-W., però manté la identificació etimològica al·legant que «apparaît souvent entouré de volées d'autres oiseaux»: no crec que hi hagi el més petit fonament (potser el confon amb el rascl de les guatlls, *râle des cailles, guión de las codornices*). No hi ha ocell més solitari, com és sabut: mai no he sentit dir cosa semblant enloc del domini català.

Ducal, V. *duc* i *Dúcar*, V. DCEC (ADÚCAR i, ²⁰ *43a*) *Ducat*, V. *duc* i *Dúctil*, *ductilitat*, *ductor*, V. *dur*

DUEL, 'combat entre dos', pres de l'it. *duello*, i aquest, del b. ll. *duellum* id., alteració de sentit (de ²⁵ guda a l'etimologia popular *duo*) del ll. *duellum* 'guerra', variant fonètica arcaica de *bellum* id. □ 1.ª doc.: *duello*, mj. S. xv, *Curial*; *duel*, 1917, *DOrt*.

Sempre usat molt poc en català. Apareix bastant isoladament en el *Curial*, formant part de l'atmosfera italianitzant d'aquesta novella: «la usança dels cavallers qui fan armes o combaten en *duello*» (II, 81).

DERIV.: *Duelista* [*DOrt*].

Duell, V. apèndix a *deu* f. *Duella*, V. *doga* ³⁵ *Duellada*, V. *duell* (DEU f.) *Duellaire*, *dueller*, V. *duella* (DOGA) *Duet*, V. *dos* *Dugo*, V. *duc* i *Duguer* v., no existeix (*AlcM*) simple malentès de *ell dugué* 'va dur' *Dui*, *duiada*, V. *duell*, *duiill* (apè. a DEU f.) *Duidor*, *duidora*, V. *dur* *Duill*, *duillar*, ⁴⁰ V. apè. a *deu* f. *Dui*, *duis* 'dos', V. *dos* *Duimés*, V. *avui* *Duita*, *duitar*, V. *dur* v. 'entre dos' *Duija*, *dujar*, + *dujat* m., V. *dojo* (a ~)

DULA, 'terreny comunal on peixen, per torn o tots ⁴⁵ plegats, els caps de bestiar d'una població', 'ramat format amb caps de diferents propietaris d'un poble i pasturat per un pastor comú', de l'àr. vg. *dūla* 'torn, tanda, ocasió successiva de cada u', d'on després 'tanda en el pasturatge de bestiar' (àr. clàss. *dāula* 'canvi, vicissitud'), pertanyent a l'arrel *d-w-l* 'succeir-se, canviar'. □ 1.ª doc.: 1378.

En un doc. d'Elx de 1378 citat per Ga. Soriano, *Vocab. del Dial. Murciano*, 180. JRoig ja per al ramat comunal: «lo mul o mula, / trets de la *dula*, / ab mos ⁵⁵ e trava / los assuava / ---» (*Spill*, 6734). És el significat que resta viu, i que he sentit a totes les comarques dels nostres Pirineus centrals, de les Marques d'Aragó, dels Ports i de les muntanyes valencianes. El cast. *dula*, documentat des de 931, amb variant, so- ⁶⁰

bretot aragonesa, *adula*, ja medieval, i el port. ant. *adua*, tenen els mateixos sentits que el català, i encara d'altres, més pròxims al primitiu de l'àrab: veg. l'article *DULA* del DCEC.

En el P. Val. i en parlars de cap a la Noguera es degué conservar també com a nom del pasturatge comunal pròxim al poble, tenint en compte les moltes poblacions on trobem *La Dula* qualificant un camí, o paratge dels afores o un carrer que hi condueix: Carrer de *la Dula* a Castelló de Farfanya (1956), i sobretot a moltes poblacions valencianes: al Puig de Santa Maria (on *dūla* s'usa actualment per al ramat de cabres comunal) hi ha també el *kaḫér la dūla* a l'eixida del poble (1962), com també hi és a Toris; el *Camí de la Dula* a les Valls de Segó; i a Miramar de Gandia és el que va des del poble fins a la platja (1962).

Ens informava Enric Valor el 1950 que a Castalla *dula* té merament el valor d'apellatiu toponímic o terme orogràfic amb el sentit de 'afores del poble sense conreu': evidentment perquè eren o són la part del terme destinada a pastoreig comunal o per tanda, i perquè també hauran servit per a pasturar-hi un ramat comunal o 'dula'; però aquesta aplicació topogràfica és la que deu haver quedat fixada en totes aquelles poblacions com a nom de partida de camí o de carrer, i aquesta acc. ha de ser tan antiga com la pecuària de ramat, tenint en compte el conjunt de les dades hispàniques aplegades en la meua obra; igualment en àrab magrebí, car avui en el Marroc *dūla* té en àrab el sentit de «sitio donde se reúne la manada después que viene del pasto» (Lerchundi) i, en l'ús rifeny del castellà, «lugar donde se reúnen los burros de diferentes amos para ser sometidos al pasto» (BRAE xv, 57).

DERIV.: *Duler* [Lab. 1839]=cast. i arag. *dulero*, arag. *adulero* [c. 1300], també, en forma més llatinitzant *adulario* o *aduillar* en el *Vidal Mayor* de mj. S. XIII (4.16.5, 4.13.46).

Dulcamara, *dulcamarina*, *dulcificació*, *dulcificar*, V. *dolç* *Duler*, V. *dula*

DULIA, *culte de ~*, pres del gr. *δουλλια* 'esclavatge', derivat de *δούλος* 'esclau'. □ 1.ª doc.: 1803, Belv.; Lab. 1839.

DERIV.: *Hiperdulia*. *Hiperdúlic*: ultra el sentit més propi i el metafòric abstracte que li dóna S. Espriu (cita d'*AlcM*) hi ha l'aplicació als ciutadans massa transigents amb els tirans que ens han esclavitzat en els darrers 40 anys.

Dull o *dui*, V. *duell* (apè. a DEU f.).

DULLETA (*AlcM*) del fr. *douillet* 'calentó' (veg. Bloch).

DUMDUM, *bala ~*, de l'angl. *dumdum*, d'origen hindú (Kluge-M., s. v. *dumdumgeschoss*).

Dumissel, veg. *damaceli*

DUNA, del fr. *dune*, i aquest, del neerl. *duin* (anti-